

Voorlegger adviestraject Energietransitie Gebouwde Omgeving

t.b.v. Raadsvergadering d.d. 19 juni 2025

Voorlegger

Aanleiding:

In februari 2025 is de adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving (acEGO) ingesteld, als onderdeel en uitwerking van de SER-werkagenda 2024-2026. De adviesvraag luidt:

Welke (beleids)maatregelen dragen bij aan het vergroten van het handelingsvermogen voor burgers en kleine ondernemers in de energietransitie, waarbij de focus ligt op de verduurzaming van de gebouwde omgeving?

Om een impactvol advies te kunnen afleveren is het belangrijk om het onderwerp goed te duiden en zowel inhoudelijk als procesmatig strak af te bakenen. In navolging van een eerste gesprek hierover in de adviescommissie (op 13 mei jl.), nemen we op dit punt graag ook de input vanuit de Raad mee.

Doel nu:

Aan de raadsleden wordt gevraagd om concrete input te geven m.b.t. de gewenste impact en afbakening van de adviesvraag.

Het gesprek zal gevoerd worden aan de hand van een stelling en een vraag. Daarvoor vragen we u voorafgaand aan de vergadering de volgende beknopte documenten te lezen:

- Korte achtergrondnotitie
- Opdrachtverlening DB SER aan de adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving.

Beslispunten:

n.v.t.

Stand van zaken:

Zie 'Aanleiding'.

Tijdsplanning:

Het SER-secretariaat neemt de input van de raadsleden mee t.b.v. de vervolgstappen in het adviestraject. Tussentijdse behandeling in de Raad is momenteel voorzien na de zomer en vaststelling van het advies in Q1-2026. Naar aanleiding van de val van het kabinet wordt bezien of de doorlooptijd van dit adviestraject kan worden versneld.

Auteurs:

Maikel Kishna, Sylvia Molenkamp, Anne Sophie Stoop

Achtergrondnotitie Energietransitie Gebouwde Omgeving

Tbv Raadsvergadering 19 juni 2025

Onlangs is de adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving (AC-EGO) van start gegaan (onderdeel SER-werkagenda 2024-2026). De centrale adviesvraag luidt als volgt:

Welke (beleids)maatregelen dragen bij aan het vergroten van het handelingsvermogen voor burgers en kleine ondernemers in de energietransitie, waarbij de focus ligt op de verduurzaming van de gebouwde omgeving?

Om een impactvol advies te kunnen afleveren is het belangrijk om het onderwerp goed te duiden en zowel inhoudelijk als procesmatig strak af te bakenen. In navolging van een eerste gesprek over de inhoudelijke afbakening in de adviescommissie (op 13 mei jl.), nemen we ook graag input vanuit de Raad mee. Ter gedachtenvorming bevat deze beknopte notitie een probleembeschrijving en adresseert het een aantal belangrijke afbakeningskeuzes. De notitie sluit af met een stelling en vraag over (gewenste) impact en afbakening die tijdens de Raadsvergadering aan tafels worden besproken.

Probleembeschrijving

Het kabinet zet in op een sterk, schoon en weerbaar Nederland.¹ Als onderdeel daarvan geldt de doelstelling van klimaatneutraliteit in 2050, die is vastgelegd in de klimaatwet. Voor de SER is de inzet op klimaatneutraliteit noodzakelijk met het oog op (toekomstige) brede welvaart. Het streven naar klimaatneutraliteit is van belang voor de duurzame groei, het toekomstig verdienvermogen, de ecologische kwaliteit en de strategische autonomie van Nederland.²

Een belangrijke opgave ligt in het verduurzamen van de gebouwde omgeving, maar die verduurzaming gaat niet snel genoeg om de gestelde doelen te halen. De gebouwde omgeving is goed voor bijna 40% van het nationale finale energieverbruik en heeft daarmee het grootste aandeel in het nationale finale energieverbruik van alle sectoren.³ De energietransitie in de gebouwde omgeving is op het punt gekomen waarop iedereen wordt geraakt. Huishoudens (zowel minder draagkrachtige als middeninkomens) en kleine ondernemers worden gevraagd investeringen te doen en gemeentes moeten lokale plannen voor de uitvoer van de transitie maken. Zonder aanvullend beleid haalt Nederland de klimaatdoelen echter niet.⁴ Tegelijkertijd wil het kabinet de energierekening voor inwoners betaalbaar houden. Iedereen moet mee (kunnen) doen in deze transitie. Versnelling en betaalbaarheid gaan momenteel echter niet hand in hand.

Wat is er nodig om tempo te kunnen maken met de energietransitie? In beleid wordt gezocht naar instrumenten gericht op de betaalbaarheid, met name voor minder draagkrachtige groepen. Maar in de praktijk zijn ook vele andere knelpunten zichtbaar. Huishoudens en bedrijven weten vaak niet waar te beginnen met verduurzaming en het verkrijgen van financiering, of willen op dit moment niet investeren vanwege allerlei overwegingen. De randvoorwaarden, zoals netwerkcongestie en de tekorten aan installateurs, spelen ook een rol. Een ander belangrijk perspectief is daarom wat er nodig is om vertraging te voorkomen. Het draagvlak voor de energietransitie staat onder druk. Deels vanwege het ontbreken van continuïteit in beleid (zoals het stoppen van de salderingsregeling van zonnepanelen), deels vanwege de afkeer tegen normerende maatregelen. Voor het versnellen

¹ [Kabinet neemt extra maatregelen met pakket voor Groene Groei | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

² [Visie: Perspectief op brede welvaart in 2040 - Bouwen aan de economie van de toekomst](#)

³ [Monitor Verduurzaming Gebouwde Omgeving 2024](#)

⁴ [Scherpe doelen, scherpe keuzes: IBO aanvullend normerend en beprijzend nationaal klimaatbeleid voor 2030 en 2050 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

van de verduurzaming van de gebouwde omgeving is de betrokkenheid en inzet van een breed scala aan partijen nodig. Denk aan woningeigenaren, huurders, bedrijven, verhuurders, (decentrale) overheden en meer. De politiek is verdeeld over wie de kosten moet dragen, in hoeverre vrijwilligheid of verplichting voorop moet staan, welke mix van financiële en niet-financiële instrumenten nodig is en welke rol de nationale en medeoverheden moeten vervullen. Wat is vervolgens de beste weg naar voren waarmee de klimaatdoelen worden behaald én de energietransitie betaalbaar en rechtvaardig tot stand komt?

Kortom, om een impactvol advies te realiseren is een goede inhoudelijke en procesmatige afbakening van de adviesvraag nodig. De verduurzaming van de gebouwde omgeving is een complex en veelzijdig onderwerp. Voor een deel is de benodigde afbakening meegegeven in de adviesvraag. Dit laat onverlet dat er een scherpe focus nodig is en aanvullende keuzes zijn te maken. Huishoudens in huurwoningen hebben bijvoorbeeld een ander handelingsvermogen dan huishoudens in koopwoningen. Ook zijn er verschillen tussen huishoudens en bedrijven. Hoe kan de SER zo goed mogelijk bijdragen aan het oplossen van de geschetste problematiek? Dat hangt samen met vragen als: tegen welke investeringsvraagstukken lopen de verschillende doelgroepen aan? En welke verdelingsvraagstukken wil de commissie behandelen?

Aan tafel gaan we hierover in gesprek a.d.h.v. onderstaande stelling en open vraag:

Stelling: "Er is een versnelling nodig van de verduurzaming van de gebouwde omgeving, wat vraagt om aanvullend beleid."

Vraag: "Dit advies zou moeten bijdragen aan/zorgen voor..." (gewenste impact)

AC-EGO-2 - Notitie Opdrachtverlening commissie Energietransitie Gebouwde Omgeving

Instelling en opdrachtverlening Adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving

Besluit van het dagelijks bestuur van de Sociaal-Economische Raad van 20-02-2025, op grond van artikel 2A van het Algemeen Machtigingsbesluit SER, tot het namens de Raad instellen van de Adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving.

Alle commissies van de SER dragen bij aan de doelstelling van de SER: het bevorderen van brede welvaart waarbij samenleving, economie en milieu in balans zijn, hier en nu, later en elders. Dat doen we door in samenhang te werken aan:

- Het bevorderen van ondernemerschap en waardig werk
- Het bevorderen van duurzame groei
- Het creëren van een inclusieve samenleving met een evenwichtige inkomensverdeling.

1. Adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving

1. Er is een Adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving.
2. Deze commissie heeft tot taak de opdracht van het Dagelijks Bestuur van 20-02-2025 uit te voeren. Zie het meegestuurde document voor de opdrachtbeschrijving.

2. Taak

1. De commissie bereidt conform de opdracht van het Dagelijks Bestuur de daarin beschreven producten voor.
2. De adviescommissie houdt het Dagelijks Bestuur, de Raad en de domeincommissie Duurzame Groei periodiek op de hoogte van zijn werkzaamheden.
3. De adviescommissie houdt na vaststelling en afronding van de opdracht op te bestaan.

3. Samenstelling en benoeming

1. De voorzitter van de commissie is benoemd door het dagelijks bestuur.
2. Voor ieder lid kan een plaatsvervanger worden benoemd.
3. De leden en hun plaatsvervangers worden benoemd door het dagelijks Bestuur en bestaan uit:
 - a. vijf kroonleden inclusief De Nederlandse Bank en het Centraal Planbureau.
 - b. vier leden benoemd door de benoemingsgerechtigde ondernemersverenigingen VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO.
 - c. vier leden benoemd door de benoemingsgerechtigde werknemersverenigingen FNV, CNV en VCP.

- d. drie adviserende leden¹, te weten het Planbureau voor de Leefomgeving, Stichting Natuur & Milieu en het SER-Jongerenplatform.
 - e. drie ministeriele vertegenwoordigers, een uit ieder van de volgende ministeries: Klimaat en Groene Groei, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, en Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
4. De leden, de adviserende leden en hun plaatsvervangers worden benoemd voor een termijn en kan worden verlengd. Het Dagelijks Bestuur kan dit periodiek evalueren en houdt bij de benoeming van leden onder meer rekening met de benodigde capaciteiten en vaardigheden van leden.
 5. Naast de leden van de commissie kunnen ook andere groepen worden betrokken. Zie hiervoor de uitwerking van 'Participatie' in onderstaande opdrachtbeschrijving.

4. Werkwijze

1. De commissie maakt aan de start van het traject procesafspraken over de werkwijze en overige werkafspraken met betrekking tot besluitvorming, aanwezigheid, plaatsvervangende en vertrouwelijkheid. Het dagelijks bestuur kan ten behoeve van de werkwijze van de commissie een reglement vaststellen.
2. De commissie start met het maken van een procesvoorstel. Ter ondersteuning is Bijlage I opgesteld waarin aandachtspunten rondom het proces, brede welvaart en participatie zijn opgenomen.
3. De commissie wordt geacht om de Raad op drie momenten te betrekken: (1) bij afronding van het procesvoorstel, (2) tussentijds, (3) bij afronding van het traject.

Dit besluit treedt in werking op 20-02-2025.

Den Haag,

voorzitter

algemeen secretaris

¹ Indien de genoemde organisaties dit willen.

Opdrachtbeschrijving Adviescommissie Energietransitie Gebouwde Omgeving

(Onderwerp werkagenda: Vergroten van handelingsvermogen en betaalbaarheid van de energietransitie (1C))

Vraag en doelgroep

Het DB geeft de adviescommissie de opdracht een advies² voor te bereiden over welke (beleids)maatregelen bijdragen aan het vergroten van het handelingsvermogen voor burgers en kleine ondernemers in de energietransitie, waarbij de focus ligt op de verduurzaming van de gebouwde omgeving.³

Deelvragen

- Welke verschillen zijn er tussen de investeringsvraagstukken van (minder draagkrachtige en middeninkomens) huishoudens en kleine ondernemers in relatie tot het verduurzamen van woningen en bedrijfspanden?
- Welke beleidsopties zijn er (beschikbaar en denkbaar) om het handelingsvermogen ten behoeve van de energietransitie in de gebouwde omgeving te vergroten?
- Hoe beïnvloeden (inter)nationale ontwikkelingen en beleid het handelingsperspectief voor huishoudens en ondernemers?
- Welke knelpunten en kansen op de arbeidsmarkt komen in beeld als gevolg van voorgestelde beleidsmaatregelen?

Impact en toegevoegde waarde SER

Om voldoende voortgang te houden in de energietransitie is het cruciaal dat iedereen kan meekomen. Met dit advies, gericht op substantiële investeringsvraagstukken voor minder draagkrachtige huishoudens, midden groepen en kleine ondernemers (waaronder op huishouden lijkende ondernemers, bijv. met een kantoor aan huis), kan de SER hieraan bijdragen. Vanuit de politiek bestaat er grote behoefte aan een richtinggevend kader voor strategische keuzes. Kennis en inzichten die reeds zijn opgedaan⁴ moeten worden vertaald naar een samenhangende aanpak en beleid. De SER kan de verschillende inzichten vanuit sociaaleconomisch perspectief bijeen brengen en (beleids)maatregelen formuleren die de haalbaarheid van de energietransitie voor huishoudens en kleine bedrijven kunnen bevorderen.

Participatie

Om tot een uitvoerbaar en impactvol advies te komen, is het nodig om breed (praktijk)kennis op te halen. Dit kan o.a. georganiseerd worden middels werkbezoeken (in samenwerking met MKB-Nederland) en rondetafelgesprekken bij de SER (via achterbannen van FNV, CNV en VCP). Bestaande kennis vanuit onderzoeken en analyses van (kennis)instituten wordt meegenomen via deskresearch, presentaties en interviews.

Fasering

- Fase 1 *Analyse belangen en Fact Finding* – maart t/m juni 2025;
- Tussentijdse bespreking Raad – juni 2025;
- Fase 2 *Uitwerking advisering* – juli t/m november 2025;

Achterbanraadpleging en vaststelling – december 2025 t/m februari 2026.

² Een mogelijke adviesaanvraag op dit onderwerp wordt momenteel besproken met het ministerie van KGG.

³ Het IBO Klimaat (2023) laat zien dat voor de energietransitie de gebouwde omgeving van cruciaal belang is.

⁴ TNO heeft een (link) onderzoek gedaan, waarvan KGG en Kamer graag zouden zien dat een SER-advies van de inzichten gebruik maakt. Ook bij CPB, PBL en WRR zit de nodige kennis.

Bijlage I – Werkwijze en borging van brede welvaart, participatie en goed proces binnen adviestrajecten

Deze pagina wordt bij instelling van een adviescommissie toegevoegd als bijlage bij de opdracht.

Gericht adviseren voor brede welvaart

De doelstelling van de SER is het bevorderen van brede welvaart waar samenleving, economie en milieu in balans zijn, hier en nu, later en elders. De SER-werkagenda is een brede welvaartsagenda die voortbouwt op het SER [Perspectief op Brede Welvaart in 2040](#). Dit adviestraject zoomt in op een concreet onderdeel van de brede welvaartsagenda om te komen tot een impactvolle bijdrage. Het is van belang dat de adviescommissie bij de start van het traject het vraagstuk goed afbakent en de beoogde bijdrage aan brede welvaart concreet formuleert, zodat er vervolgens gericht kan worden gewerkt aan een aantrekkelijk advies met impact. Hierbij is een duidelijke hoofdboodschap van belang, met concrete aanbevelingen en helderheid over *wie/welke* partij *wat* anders zou moeten gaan doen. Dit geldt ook voor een eventueel commitment aan de uitgebrachte adviezen vanuit de SER en sociale partners zelf.

Het belang van participatie

Om bij dit streven naar brede welvaart de juiste afwegingen te maken, is het belangrijk dat de SER in verbinding staat met de samenleving en met de brede maatschappelijke dynamiek. Deze verbinding wordt versterkt door alle belangen omtrent een vraagstuk aan tafel te hebben bij de analyse van een vraagstuk en bij het zoeken naar oplossingen. Met (meer) participatie bij het werk van de SER kan de raad een rijkdom en verscheidenheid aan invalshoeken, kennis en ervaringen meenemen in zijn werk. Hiermee wordt het draagvlak, de relevantie, de uitvoerbaarheid en de kwaliteit van ons werk verbeterd. De raadsleden van de SER onderschrijven het belang van het breder betrekken van mensen en organisaties bij de werkzaamheden van de SER. De [Participatiewijzer](#) is een hulpmiddel voor de adviescommissie om dit op een doordachte manier vorm te geven (met onder andere voorbeelden van vormen van participatie).

Effectieve processen richting gezamenlijke meerwaarde

Om effectief te kunnen bijdragen aan brede welvaart is het van belang dat processen niet alleen inhoudelijk goed op orde zijn, maar ook zo zijn ingericht dat het beste resultaat voor alle betrokkenen wordt bereikt. Een kwalitatief goed advies met draagvlak, gezamenlijke meerwaarde en een positieve impact op brede welvaart vraagt om een goed proces van de adviescommissie. Adviestrajecten bestaan globaal uit zes fases:

- 1) Voorfase: komen tot een heldere en gedragen adviesaanvraag en opdrachtformulering.
- 2) Opstartfase: ontwikkelen van een procesvoorstel (plan van aanpak) voor het adviestraject, met expliciete aandacht voor de voornaamste geschilpunten en gedeelde belangen.
- 3) Werkfase: komen van ideeën naar een gedragen advies in de commissie.
- 4) Afrondingsfase: laatste toets van draagvlak voor het advies buiten de commissie (achterbannen, DB, Raad).
- 5) Publicatiefase: delen van het advies met de buitenwereld.
- 6) Nazorgfase: opvolgen van het advies en lessen trekken uit het traject.

Het is hierbij van belang dat de leden van de commissie vaardig zijn in, meedenken in en open staan voor het ontwerp van een gezamenlijk proces, dat zij kunnen (bij)schakelen als dit nodig is en zodanig zijn toegerust dat zij hiertoe concrete en constructieve voorstellen kunnen doen. De verbinding tussen mensen/partijen en ideeën/inhoud staat centraal. Enkele belangrijke gedeelde uitgangspunten zijn:

- Het gesprek aangaan op basis van belangen, omdat die meer ruimte geven dan standpunten.
- Het inzetten op gezamenlijke waardecreatie om zo 'de taart te vergroten'.
- Het sturen op duurzame samenwerkingsrelaties op basis van vertrouwen, gelijkwaardigheid en verantwoordelijkheid.
- Het in staat zijn om met anderen nieuwe kennis te ontdekken of te ontwikkelen, of met hernieuwde blik naar bestaande kennis te kijken.
- Het inleven in de belangen van anderen aan tafel en de mogelijke alternatieven buiten de tafel om.

Starten met werkafspraken

Bij de start van een nieuwe commissie is het van belang om afspraken te maken over hoe er samengewerkt gaat worden binnen de commissie. Denk bijvoorbeeld aan werkafspraken met betrekking tot besluitvorming, aanwezigheid, vervanging en vertrouwelijkheid.